

NERE IKUSPEGITIK

BREITAIN AUNDIKO BESTE IZKUNTZAK

Agian zera usteko duzu, irakurle; "ingelera munduan nagusi dalarik, bere jaioterrian Breitainia Aundian, mintzaera ori bakarria izango da noski".

Izan ere, ez da ala. Gaeliera, keltar (celtas) izkuntzen azken arrastoak, an bizi baitira; Gales'en, galesera naiko indartsu bizi da; Aginte ta ikastetxeetan ere sartu da, ta orain ez dirudi eriotz-bidetik dabillenenik. Eskozia'n, batez ere Orkidea ta Hebridas ugarteetan, eskoziar gaeliera dugu, ori bai, galesera baiño aulago arkitzen duzute gaur egun, 80.000 iztun besterik ez dituala. Irlanda'n irlandera mintzatzen dute. Izkuntza onek badu arazo latza; Inglatera'tik azkatu ta Erkal edo Errepublika osatu zutenetik, latizkuntza edo izkuntza ofiziala bihurtu dute, ingelezarekin batera noski. Mailla guztietan eskatzen dute, ertzain izateko dala, eskola-agiria eskuratzeko dala. Ala ere bizi pattal eta makala du, ez da asko mintzatzen (eskualde jakin eta zeatz batzutan ez ba'da), eta eskolan ikasitako mailla oso mugatua da.

Ipar Irlanda'n, berez, irlandera aspalditxo zegoan galduta, baiña beren nortasuna ta iaera berreskuratu naian, batzuk gogotik saiatzen dira beren izkuntza zaarra ikasten. Bitartean, Ipar Irlanda'n, badira makiña istillu ta konponezin...!

Emendik, izkuntza auek gal ez litezen opa genuke (aien modura, guk ere geren-gerena badugu), ala gertatu ezkeru, Lurbira osoko aberastasun ikaragarria galduko litzake-ta.

INDITARREN BERRI

Oraingoan, Kanada aldean bizi dan gizatalde bitxi baten berri eman nai nizuteke. Inuitarrak deitu oi zaiote, ta "inuk" izkuntza mintzatu daroe.

Gizaki auek, jela ta izotz ingurugiroan bizi dituzu, ta eiza dute batipat euren biziera. Talde bakoitzak "shaman" edo buruzagi bere-berea ba'du bere menpekoen egitekoak azalduko dituan gizona.

Nolako konponbideak ematen dizkiete beren artean sortutako gatazkeri? Sendi edo famili bakoitzak, bestearen emakumezko batetaz jabatzen dira; orrela, gatazka ondu artean atxilo izango ditue.

Eta zer egingo lioteke iltzailleari? Ez luteke ilko; ildakoaren sendiak erabaki bear luke gaizkiñarekin zer egin, il-ezik; ezarri lezaioteken zigorrik garratzena erabateko baztertzea (ostracismo) da, taldearen alkarlana ukatuz.

Ez dira ez Kanada'tar guztiak europear antzekoak, dakustezutenez. Ori duzute beren Zuzenbide (Derecho) berezia, baiña beren tarietako, noski; gatazka Kanada'tar batekin sortu ezkeru, konponbidea Kanada'ko legeen arabera billatuko luteke.

IPUIAK

Ipua, bati baiño geiagori, txorakeria idurituko zaio. "Asmatutako zerbait ez danez, zer aberasgarri ekar lezake, egia aurkezten ez ba' du? Umeei kontu oiek edestu bearrean, ez al litzake ohea jakintza-gaiak azaltzea"?

Egia da bai, umea azitzen doan neurrian, pixkanaka-pixkanaka jakintza-gaiez ere oroitzen joango zaigula; baiña, ume orrek burua bakarrik ez, biotza ta sentimenak ere baditu; bai asmamena ere; umea alaia izan dedin, ipuiak eta pasadizoak kontatu bear dizkogu, bere asmamena bere neurrian erabil dezan, gaiñez ein gabe, noski. Emen ere, geiegikeriekin arreta aundiz ibilli bear degu.

Ipuiak ere jakintza-gaiak ditugu, jakituriko altxor ugariak. Oietako asko, sentza edo belaunaldirik-belaunaldi zabalduak ere badira ta onek gure ezaera ta senari obeto eltzen lagun egin dezaiguke. Ipuiak esateko oitura nonbait zaarzaarra dugu, abenda ta erri guztietan zabaldua, geixeago ala gutxixeago dala. Gaiñera, iñoiz, erri bateko ta besteko ipuiak berdintsuak ezan litezke, biak alkar-tzen dituzten ezaugarriak azaltzen diralarik.

Ipui-esakuntza, aberatsa ba'da ere, gero-ta galtzenago nabaritzen dugu. Baiña ez ditugu gure aurrak ain atsegin zaizkien ipui oiek entzun gabe utzi bear.

ZUUR-IZTIA

Izen au damaioгу oldozjakintzari filosofiari, alegia.

Batzuek diotenez, jakintza onek ez du ezer balio, ez ornen du ezer eraikitzen, eta ez gaitu aurrerapide berrietara bultzatzen. Ori egia ote da? Ziñez ezetz.

Bearbada, zuur-iztiak ez du zuzenean zubi, etxe, erririk eraiki, baiña, gizakiak bere bizitzako uste, itxaropen, elburuak aztertu eta neurtu ez ba'litu... Nola asi zitekean gizakia ezer berririk eraikitzen, ezer ez ba'zekian, abere uts-utsa baldin ba'zan?

Gizon-emakumeek aurrera egin dezaten, beren ingurugiroa aztertu, ta lan oiek emaitzak egikaritzen asiko dira orduan. Gaur ditugun aurrerapenak, igitresna-egil-leei (ingeniero) bakarrik ez beste batzuei ere zor dizkiegu aiexek aztertu bai-zuten lurbiraren egoera gizakien bearrak erosotasun aundiagoak nola iritxi zezaketen gizadi osoak zeranakien joera edo norakoa.

Gaur bertan ere, zuur-iztiaren bearra sumatzen dugu nunbait. Gizadia dabillen norabidea ontzat artu edo, aldiz, gaitzetsi egin bear duan jendea bear dugu; guk gerok ere gure gogapenak egin ditzakegu, ta beste batzuen argibideak, gai berari buruz sortzen dituzten gogoetak kontutan artu-bearrekoak ditugu.

Gizadiak gaur artu duan norabidea, askotxok buru-ezereztutzearena (autodes-trucción) dala diraustate; nik ez dut uste nai-ta-ez orrelakoa izan bear duanik, baiña aurrerantzean kontu geiagoz aritu bearco dugu lurbirari eman nai dizkio-gun azpegi ta itxura, okerrak ezan ez ditezen.

EUSKARA TA EUSKERAREN ARTEKO TARTEAK

Azken finean-AZKEN BATEAN (ORDUAN BERAZ. DANA-DALA).

Soziologia-GIZARTE-IZTIA.

Antropologia-GIZA IZTIA. GIZAKI-IZTIA.

Humanismo-GIZABIDEA.

Botanika-LAN DAR E-IZTIA.

Biologia-BIZI-IZTIA.

Teologia-JAINKO-IZTIA.

Biologia-BIZI-IZTIA.

Sistematizatu-E RABATE RATU.

Xiringilla-TXERTAKI, TXERTAKIN.

Azenario-ZAIÑORI.
Borraska-AIZE-ERAUNTSIA.
Zikloi-AIZEBELTZ (ZURRUNBILLO-torbellino).
Propietate, propietate-JABEGO, Etxaguntza-JABETZA.
Posesio-EDUKITZEA. EDUKIGO.
Espresio-ADIERAZPIDE. ADIERAZPEN/ITXURA.
Expropiar-JABEGETU. JABEKATU, JABEGABETU. JAUBEBAKOTU.
Gertatzen dena da oso zaila dela-GERTATZEN DANA OSO ZAILLA DALA DA.
OSO ZAILLA DA.
Asanblada-BATZARRA. BILTZARRA.
Greba-LAN-UZTEA.
Ekosistema-IZADIERA.
Erlijioso-UZKURZTI, ERLIJIO-ZALE, JAINKO-ZALE, JAUNGOIKOIA, ERLIJIO-LAGUNDIKO.
Heredatu-JARAUNTSI, oiñordetu.
Obligatu-BEARTU.
Boilo (ARGIAN agertua)-OPIL.
Ez da errealitateari ajustatzen-EZ ZAIIO EGIARI EGOKITZEN. EZ DU EGIAREN KIN BAT EGITEN.
Errubio-ILLEORI, orail-KIRRU.
Emango zaizue-EMANGO DIZUEGU. EMANGO DIZUTEE... (Leiotik begira). Ez zaie ikusten ez dira ikusten-EZ DITUT IKUSTEN.
Oillararen gandorra gorria da-OILLARRAREN GANDORRA GORRIA IZATEN DA.
Erremerteria-ERRENDERI.
Normalean-GEIENETAN.
Beti eta onak diren-ONAK IZAN EZKERO.
Promes-AGINTZARI.
Ez ba'da etortzen-ETORTZEN EZ BA'DA.
Amnistia-ATXILO-JAREITEA, ATXILOTU-JAREITEA.
Entzerrona-ITXIALDIA.
Polikiroldegi-KIROLDEGI, KIROLETA.
Moneta-TXANPON, DIRU-KOSKO.
Esigitu-ESKATU, ALDARRIKATU.
Martxo-EPAILLA.
Balore-BALIO.
Femur ("Euskaltzaindia" dalakoak onartua); Erriak ("Herri xeheak", batzuek dioten bezela, erri txee ta zapalduak) beti IZTAR-EZURRA esan oi du.
Estenoi-BULAR-EZURRA.
Subiranotasuna-BURUJABETZA.
Independenzia (independencia política tendrá que ser, porque la dependencia lingüística del idioma de Cervantes es clara)-AZKATASUNA.
Libertate-ASKATASUNA.
Akordio-ITUN, ITUNBEN, ITZARMEN.
Tankea-BURDIÑORGA, Orgatxapela.
Intsumisio-MENEGIN-EZA.

Etxaburua'tar Asier'ek